

Завдання для банківської систем задля економічного відновлення України у повоєнний період

Анатолій Дробязко

Банківська система України у 2022 році показала свою інституційну спроможність в найважчих умовах початку військової агресії. Безперервний грошовий обіг був забезпечений як на внутрішньому ринку так і біженцям була надана можливість користуватися банківськими вкладками в національній валюті, які опинилися в Європі. Національний банк України перейшов від політики таргетування інфляції до фіксованого обмінного курсу та суттєво підвищив облікову ставку. Україна крім військової отримала значну міжнародну фінансову підтримку. Стабільна робота банківської системи не допустила паніки серед кредиторів і вкладників у найважчі часи агресії, суттєво збільшилися залишки коштів на рахунках юридичних і фізичних осіб, але кредитна активність банків підтримується в основному завдяки пільговим бюджетним програмам 5-7-9%.

Основні макроекономічні параметри за 2022 рік мають наступні параметри: падіння ВВП оцінюється на рівні 30,3%; інфляція на рівні 26,6%, девальвація обмінного курсу на рівні 34%. Дефіцити українського бюджету майже наполовину фінансується за рахунок коштів урядів США, ЄС та кредитів міжнародних фінансових організацій. Тим не менше, динаміка кредитних портфелів юридичних і фізичних осіб має тенденцію на скорочення і в першому кварталі 2023 року. Більше того, банки міжнародних фінансових груп та приватні банки за 2022 рік зменшили свої портфелі державних облігацій ОВДП. Зайва ліквідність банків концентрується на кореспондентських рахунках закордонних банків та у депозитних сертифікатах НБУ. Ці тенденції примусили НБУ у 2023 році задля зв'язування зайвої ліквідності в системі підняти вимоги до резервування залучених пасивів, а також дозволити купувати валюту клієнтам банків за гривню через резервування депозитів на строкових вкладах 93+. Зайве говорити, що якість кредитних портфелів і заставного майна в умовах війни погіршується. В умовах видатків на війну має місце значний фінансовий розрив між поточними доходами і видатками. За цих умов надходження потоку прямих іноземних інвестицій на відновлення зруйнованого промислового потенціалу є малоімовірним.

В цифровому вимірі на ринку коштів фізичних осіб протягом першого кварталу мали місце такі тенденції. Кошти на поточних рахунках у гривні зменшилися на 37 млрд. грн. Строкові кошти на рахунках у гривні збільшилися на 16 млрд. грн. Кошти у ВКВ на поточних рахунках зменшилися на \$59 млн. та €40 млн. Строкові кошти ВКВ збільшилися на \$402 млн. та €65 млн. Сумарно за квартал кошти фізичних осіб у гривні зменшилися на 3,6%, у ВКВ збільшилися на 4,4%. Банки збільшили ставки по депозитам 93+ дні, щоб можна було використовувати цей ресурс для заробітку на ДС НБУ.

На ринку коштів юридичних осіб протягом першого кварталу мали місце такі тенденції. Кошти на поточних рахунках у гривні зменшилися на 5 млрд. грн. Строкові кошти на рахунках у гривні збільшилися на 64 млрд. грн. Кошти у ВКВ на поточних рахунках збільшилися на \$8 млн. та €170 млн. Строкові кошти ВКВ збільшилися на \$517 млн. та €235 млн. Сумарно за квартал кошти юридичних осіб у гривні збільшилися на 9,5%, у ВКВ збільшилися на 9,3%. Банки із коштами юридичних осіб працюють з той же стратегією - збільшили ставки по депозитам 93+ дні, щоб можна було використовувати цей ресурс для заробітку на ДС НБУ. В той же час збільшення залишків на онкольних рахунках юридичних осіб вказує на пошкваллення бізнесу за рахунок власних коштів.

На ринку кредитів фізичних осіб має місце згортання кредитування. За квартал портфель зменшився на 1,5 млрд. грн. (-0,9%). На ринку кредитів юридичних осіб зменшувався портфель як у гривні на 17 млрд. грн (-3,8%) так і у ВКВ майже на \$400 млн. (-6,7%). Банки збільшили обсяги купівлі ОВДП за квартал на 54 млрд. грн. при скороченні вкладень у депозитні сертифікати НБУ. Сумарно інвестиційний портфель банків у державні цінні папери перевищує кредитний портфель юридичних осіб.

За цих умов збільшується роль і доля банків з державним капіталом, які по основним параметрам перевищують половину банківської системи України, контролюють майже 80% портфелю ОВДП, і, 57% кредитного портфелю юридичних осіб.

Які актуальні є завдання для законодавчої гілки влади задля економічного відновлення України у повоєнний період з врахуванням євроінтеграційних пріоритетів інструментами банківської системи. Як бачимо, в нинішньому стані банки не спроможні генерувати довгостроковий кредитний ресурс. Тому, необхідно створити умови для іноземного капіталу з метою захисту прямих іноземних інвестицій в банківському секторі економіки. По-перше, необхідне створення банку другого рівня, який залучає дешеві іноземні кредитні ресурси і розподіляє цей ресурс серед банків на користь проектів їх клієнтів з урахуванням ризиків національного ринку. По-друге, необхідно повернутися до ідеї створення «бед банку», який би прийняв на себе роботу з негативно класифікованими активами банків за участю держави в капіталі, розчистивши баланси цих банків і збільшивши можливості для кредитування у поточну діяльність працюючих підприємств. По-третє, було б доцільно скористуватися досвідом Японії у післявоєнному відновленні економіки, створивши при муніципальних органах страхові комітети, які б могли виступати гарантами при кредитуванні банками місцевих програм направлених на збільшення робочих місць у місцевих громадах малого і середнього бізнесу. По-четверте, необхідно створити національний банк реконструкції та розвитку за бюджетний кошт, який би надавав довгі гроші на розвиток стратегічних галузей національної економіки.